

УДК 821.161.2

ЕВФОНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ УКРАЇНСЬКОГО ПАЛІНДРОМА

Валерій Бедрик

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
бульвар Тараса Шевченка, 14, Київ, 01030, Україна;
e-mail: teorialit@ukr.net*

Жанр паліндрома вимагає особливої звукової організації тексту, хоча теоретики літератури увагу приділяють переважно зоровій симетрії. Така симетрія сприяє виникненню своєрідного оберненого римування в межах одного рядка незалежно від римування між рядками. Стаття присвячена насамперед евфонічним особливостям паліндрома, пов'язаним із римою.

Ключові слова: паліндром, паліндромон, рима, евфонія, римування.

Паліндром досить оригінальний і лише на перший погляд рідкісний жанр. Уявлення про його виняткову випадковість і не часте використання пов'язане з тим, що жанр цей притаманний лише певним епохам чи стилевим напрямом, в українській літературі був майже відсутній приблизно триста років. Але в епохи, яким притаманний, він стає навіть певним маркером бароковості, розвитку ігрових форм літератури. Говорячи “бароковості” маємо на увазі стиль, пов'язаний із синтезом візуальних мистецтв та літератури, якому притаманна навіть перебільшена візуальність. Але стиль цей не локалізуємо лише XVII–XVIII століттями, аби мати змогу зараховувати до барокових сучасні літературні явища, нехай і з префіксами нео-, пост- тощо, також різноманітні авангардні. З іншого боку, український дослідник і творець паліндромів Іван Лучук говорить про близькість візуалістики також до літературного ар'єргарду (теорії, сформованої в межах літературної групи ЛУГОСАД на протигагу авангарду, але насправді досить близької до нього), – “позаяк мистецтво паліндромії культивоване й у лігосадівському середовищі, то має безпосередній стосунок і до літературного ар'єргарду” [4, с. 17].

Паліндром в українській літературі, відродившись після трьохсотлітнього забуття, від 70-х років XX ст. доволі стрімко завойовує все більший простір у межах жанрової системи. І. Лучук пропонує вести відлік історії сучасного паліндрома від вірша-рака Володимира Лучука (вміщеного в його збірці віршів для дітей “Чарівний глобус”, 1977). З 90-х років XX століття можна говорити навіть про кілька шкіл паліндромної творчості в українській літературі, принаймні про Київську та Львівську, пов'язані з існуванням літературних гуртів Геракліт, Пуп, також ЛУГОСАД тощо. При тому до цього оригінального жанру, звісно, звертаються письменники не лише цих міст. Варто зазначити, що в найповнішій нині антології української паліндромії “У сузір'ї Рака” (2011) [4] представлено більше сорока сучасних авторів. І звісно, навіть найповнішу антологію не варто вважати повною. Існує, можна лише припустити, наскільки значний пласт паліндромів, по-перше, не виданих, а по-друге, розуміємо, що паліндромом

в одному випадку є поетичний жанр (і більшість авторів, які творять таку поезію, у згаданій антології представлені), а в другому розумінні паліндром – це фігура (мовна, літературна), яка може вживатися і в поетичних текстах не паліндромних загалом, і в прозі також. “Сягаючи за межі окремого рядка і поширюючись на весь текст, паліндромність переростає рамці художнього засобу – стає жанром”, – зазначав Микола Мірошніченко [7, с. 411], але також паліндромні вкраплення навіть досить широкі існують у творах загалом не паліндромних і також прозових (наприклад, паліндромні назва, заголовки розділів та вставки в романі Станіслава Бондаренка “ОТ Я ВСЯ – Я СВЯТО, або Віхола лохів”, 2008). Окрім того, такі вкраплення можуть бути навіть випадковими в тексті. Отже, не потрапили в антологію більші та менші паліндромні уривки з текстів, які самі не є паліндромами.

Паліндроми, як і загалом так звана курйозна поезія, об’єктом українського літературознавства стали відносно недавно. Можна говорити про зацікавлення бароко у вітчизняній науці приблизно від середини ХХ століття, і то ширше – лише від 70-х років. У зарубіжній, звісно, раніше. Праць, присвячених бароковій курйозній поезії, вистачає (примітніші: “Курйозна поезія в українській бароковій літературі” Олени Ткаченко [10], “Зорова поезія в українській літературі кінця XVI-XVIII ст.” Миколи Сороки [9]), присвячених бароковій поетиці загалом або окремим її елементам ще більше (наприклад, “Зри сія знаменіє княжате славного”. Геральдична поезія в українському бароко” Юрія Миненка, “Метафізика в поезії: Україна XVII століття” Оксани Яковини, “Світло українського бароко” Анатолія Макарова, “Давні українські поетики” Григорія Сивоконя, “Латиномовні поетики і риторики XVII – пер. пол. XVIII ст. та їх роль у розвитку теорії літератури на Україні” Віталія Маслюка та ціла низка інших). А от тих, у яких об’єктом дослідження є аналогічні бароковим явища сучасної літератури, не так і багато, це лише статті, розпорошені в малотиражній науковій періодиці, різноманітні передмови, рецензії та ремарки, пов’язані з публікацією добірок відповідних творів. Окремо жанр паліндрома не був предметом ширшого дослідження. Розділ “Мистецтво паліндромії: від бароко до ар’єргарду” [3] монографії “Мистецтво поетичне в дискурсі української лірики та письменницької критики” І. Лучука є радше винятком. Звернувшись до ближчого зарубіжжя, побачимо ширше зацікавлення і паліндромом, і курйозною, візуальною поезією загалом. Існують навіть відповідні спеціальні курси лекцій, наприклад, у білоруському літературознавстві (“Історія і теорія паліндрому” Віктора Жибуля), в російському (“Курс лекцій про комбінаторну літературу” Тат’яни Бонч-Осмоловської), польському (праці Тадеуша Моравського та багатьох інших).

В українському літературознавстві жанру паліндрома присвячені статті та коротші розвідки уже згаданого Івана Лучука “Мистецтво української паліндромії” (передмова до антології “У сузір’ї Рака” [4]), Миколи Мірошніченка “Побачити луну навиворіт” (вміщена як післямова до цієї ж антології [7], публікувалася раніше), Анатолія Мойсієнка “Раковий вірш як органічна з’ява, а не штучне конструювання” [8] та, звісно, досить багато інших, також таких, в яких паліндром згадується чи розглядається в межах ширшої проблематики. При тому автори не уникають тлумачити найпростіші вимоги будови цього жанру, нині також подані досить вичерпно в різноманітних енциклопедіях та словниках, насамперед звертають увагу на історію жанру, також неперервну тяглість

таки перерваної традиції його використання. Менше уваги звертається на структуру, композиційні елементи, пов'язані з особливостями творення конкретною мовою. Окрім того, паліндром завжди розглядається в межах саме візуальної поезії або курйозної (яка в такому випадку мислиться як синонім візуальної). М. Мірошніченко, наприклад, наголошував, що “паліндромні вірші – це значною мірою зорова поезія”, симетричність “дає нам підставу говорити про побільшену оптику слова” [7, с. 412]. Ми вважаємо, що до курйозної поезії (абсолютна, автономна, комбінаторна література в інших мовних традиціях) належать тексти, архітектоніка яких зумовлена строгими формальними обмеженнями, в яких унаслідок цього побільшується вага візуального або акустичного елементів, але часто вони обидва, як це бачимо у паліндромі.

Але окрім загалом недостатньо досліджених в українському літературознавстві особливостей структури паліндрома, звуковою її стороною, за дуже рідкісними винятками [7], взагалі нехтують. А в тих винятках еффонічним особливостям присвячено лише принагідні ремарки (“дуже відмінні навзаєм предмети і явища, імена яких, потрапивши до паліндромного рядка, сусідують та дзеркалять одне одного, – вони, ті предмети і явища, раптом набувають неймовірних, непередбачуваних музичних та зримо-матеріальних зв'язків” [7, с. 407]). Також, наприклад, в Заяві першій літературної групи ГЕРАКЛІТ, згадується не лише візуальна, а синтетична “звуко-смилова просторовість” слова [4, с. 17], ширше не тлумачена.

Тому мета нашої розвідки – виявлення структурних особливостей жанру паліндрома, пов'язаних насамперед зі звучанням, еффонією. Адже жанр цей вимагає своєрідної, часто симетричної організації тексту. І така симетричність унаслідок особливостей української мови виявляється не лише візуально, а певним чином і у звучанні. Також вужче спробуємо дослідити можливість чи наявність римування у паліндромі. Хоча, звісно, еффонічні особливості римою не обмежуються, а пов'язані безпосередньо з правилами та структурою мови, якою створений текст (у паліндромному творі “конденсується певна даність, витворена мовою” [4, с. 5]). Саме такі звукові особливості і з'ясуємо далі, а зараз як гіпотезу, яку потім спробуємо і підтвердити, і заперечити, запропонуємо твердження, що симетрія тексту також сприяє виникненню особливого оберненого римування в межах одного рядка незалежно від римування між рядками.

Оскільки паліндром симетричний як послідовність знаків (найчастіше графічних), він належить до візуальної поезії, “паліндромія є таки візуальним типом поетичної творчості, хоча її витвори можуть сприйматися і на слух” [4, с. 5], – стверджує І. Лучук. Хоча також відразу зауважує, що в українській мові “паліндром складається з літер, елементів-графем, що майже завжди відповідають певним фонемам” [4, с. 5]. Оскільки паліндром – текст, побудований на знаковій симетрії, а найпоширенішими українськими паліндромами є буквенні, то маємо **приблизну** звукову симетрію. Рідше використовуються словесні, силабічні та фонічні (чи фонемні) паліндроми, останні до того ж узагалі не виокремлювалися ні авторами, ні літературознавцями. Хоча, якщо поглянути на сучасну паліндромію, то бачимо, що якраз буквенної симетрії інколи не дотримано, а звукова може зберігатися. Прочитання, наприклад, *дж, дз* як суцільного знака в обох напрямках, або йотованих в одному напрямі як однієї літери, в іншому як двох *йу, йа, йе*, уникнення подвоєння в одному напрямі (“Я не ман знамення” у вірші

Івана Іова “Я – У”), вільне розташування м’якого знака (“не варт арту травень” – “ТРАВАРТ” І. Іова).

Зрештою, навіть у найдовшому українському паліндромі “Епос і нині сопе” І. Лучука не дотримано знакової симетрії, ні буквенної, ні звукової, тобто використовується і та й друга. Наприклад, “різне газети дай – антипопит” [2, с. 16] має своєю парою “ти попит наяді – теза” [2, с. 17]; “Яма манив” – “Мамай” – [ай] відповідає [йа]; “кокаїн” – “манія кокард” ([айі] – [ійа]); “мрій арфа” – “фраїр” ([ійа] – [айі]) – наштотує на думку, що це фонетичний паліндром. Але далі: “я і цар” – “рація” ([йаі] – [ійа]) – за аналогією до попередніх мусило би бути “...раціай...” ([йаі] – [айі]). І знову теж саме: “я лева” – “Авеля” ([йа] – [‘а]). Тобто в перших парах слів симетрію творили звуки, в наступних – букви. Далі – знову звуки: “ніяк” – “Кайн” ([ійа] – [айі]). Далі знову літери: “лож дбала” – “бджола”; “раю: ах” – “Шанхаю, артілі” ([айу а] – [айу а]). І знову звуки: “Ноя” – “Бера, Йона” ([ойа] – [айо]); “дай” – “яду” ([ай] – [йа]). Далі недотримано ні першої, ні другої симетричності: “плянет” – “Бористен, Альпи” ([пл’а] – [ал’п]) – якщо йдеться про літерну, то варто зберегти літеру я, якщо звукову, то треба пом’якшувати п, а не л [п’ла]. Далі симетричність творять знову букви: “як і” – “нік яви” ([йа] – [йа]); “Овідієві” – “в’є, і дівовижам” ([йіє] – [йеі]); “діра ордяча” – “пугач; ядро” ([д’а] – [йад]). Отже, в цій поемі зустрічається багато різнотипних паліндромів, однак суцільного паліндромного принципу не дотримано. Або ж – це неточний, вільний (коли такий буває) паліндромон. До того ж, автор зробив цікавий хід. Його “сонет-те-нос” [2, с. 18] із підзаголовком “(епічні ремінісценції, або паліндромонна силабіка)” складений із паліндромів “Епоса...”: “темін лік”, “відкіль німе тіл барокко”, “стріл Фавна”, “випив могорич”, “ори широко ніж”, “різне газети” – ці та інші фрази є в обох текстах. Різні паліндромони І. Лучука демонструють то буквенну симетричність, то звукову, то їхнє змішування.

Тому вважаємо за доцільніше називати деякі тексти саме фонемними паліндромами, замість того, щоб мати недосконалі буквенні (а недосконалий паліндром – взагалі не паліндром, адже нехтується основна жанротворча ознака). Також фонемні паліндроми, коли їх записувати в фонетичній транскрипції, матимуть і звукову, і візуальну симетричність.

Щодо звукової симетрії паліндрома існують, звісно, вагомні застереження. Найсперше, літери-знаки можуть залежно від комбінації позначати різні варіанти фонем. Найліпше заперечує звукову симетрію односпрямованість фонемного ряду. М. Мірошніченко слушно зауважив, що навіть “коли б магнітофонний запис короткого, легшого для сприймання паліндромного тексту ми прослухали реверсивно, то навряд щоб наше вухо вловило достоту теж саме, що й за звичайного слухання. Ми почули б розірвані павзами навіл слова та зліплені в химерні лексичні цілості їхні частини. Бо за всієї звукосиметрії паліндром передусім опертий на буквенну основу” [7, с. 409], і “навіть якби ми уклали паліндромний рядок, в якому кожне слово мало б іще й замкнену, автономну звукосиметрію (приміром “корок вибив – потон”), то й тоді за реверсивного прослуховування не досягли б ідентичності через зміщеність наголосів (у нашому прикладі звучатиме: “потон вибив корок”...). Повної ідентичності звучання при прокручуванні магнітострічки туди й назад можна досягти лишень за однієї умови: за

паліндромування односкладовими перевертовими словами” [7, с. 409–410]. Але йдеться про неможливість абсолютної точності, а для рими вона не обов’язкова, адже достатньо і приблизного суголосся. А нейтральних позицій фонем, без асиміляцій, оглушення тощо і у звичайній поезії досягти не надто просто, теж би довелося оперувати чи не лише тавторимами. Рима не є строго регульованою літературною категорією і вміщує широкий спектр співзвуч від точних до ледь вловлюваних на слух. Односпрямованість фонемного ряду, як бачимо, не є абсолютним обмеженням. Тоді можна зважати, що винятки (не абсолютне дотримання) не заперечують явища, а якраз його підтверджують. Щодо недотримання евфонічної симетрії також варто зауважити, що паліндром силабічний або словесний може не лише зберігати, а й змінювати розмір вірша. Митрофан Довгалевський у поезиці наводить приклад переходу гекзаметра в пентаметр. Загалом, паліндром можна вважати особливим видом анаграми, лише чітко регульованої (реверсивної), а не вільної. При тому реверсивне прочитання може впливати (у силабічних або послівних паліндромах) також на зміну значення тексту, навіть на протилежне (наприклад, сотадів вірш), у буквенних паліндромах значення не змінюватиметься на антонімічне, але може бути не аналогічним при прочитанні з різних кінців (коли записаними будуть лише піврядки), зразки такого паліндрома є в Назара Гончара.

Третім запереченням внутрішньої чи власної рими паліндрома є паліндромони. Тут уже не доводиться говорити про якийсь паліндромне римування в межах рядків, а римування таке якраз і може бути лише в їхніх межах, оскільки римуватися мають половини рядка. Можливість рими у звичайному розумінні заперечувати не доводиться. Паліндромон же є таким “одним” рядком (відповідно теж розгортається на дві римовані половини), але рядок цей графічно оформлений може бути як завгодно. Окрім того, в паліндромона і візуальна симетрія може бути послабленою. Адже звуковий центр паліндромона візуально може не сприйматися центром, бо графічно там не буде. Тобто може бути відсутньою або ускладненою зорова підказка для слухового сприйняття. Таке маємо, коли, скажімо, на початку вірша рядки короткі, а в кінці довгі, тоді відповідно і центр візуально буде зміщений до кінця (або ж навпаки). Адже паліндромний центр сприймається у строгій лінійній послідовності. Тоді ж центр звукової послідовності не буде посилений центром візуальної.

А оскільки паліндромони зазвичай є текстами більшими за два-три рядки, то на слух така симетрія не сприймається. Відповідно, не буде й рими, в тому розумінні, в якому недоречно говорити про римування рядків із першої і останньої строф тексту на десяток строф загалом. Хоча рима чи відповідне їй співзвуччя в них таки може бути. І. Лучук вважає, що “варто уникати вже готових паліндромних слів, а складати свої паліндромні конструкції переплетенням і накладанням більших словесних, фразових, реченневих, текстових сполучень, – аж до максимальної межі” [5, с. 264], проте саме паліндромні слова найдужче сприяють ритмізації тексту. Мінімальною паліндромною структурою він вважає дві літери (не позбавлене сенсу слово) [5, с. 264], хоча, на нашу думку, мінімальним паліндромним словом є й одна літера. Максимальною ж межею умовно можуть бути наявні тексти. В українській літературі найбільшим паліндромоном є (за авторським визначенням) поема “Епос і нині сопе” І. Лучука (3333 літери), в польській “*Żartem w metraż*” Тадеуша Моравського на 33 тисячі літер, в англійській

мові найдовший паліндром налічує близько 20 тисяч знаків (пробіли, розділові та діакритичні знаки не рахуються). Йдеться, звісно, про тексти писані авторами, а не генеровані комп'ютером.

Отже, висловивши застереження, що стосуються винятків, відносності сприйняття, об'єму (у знаках) тексту (що для художнього твору точно не є визначальною ознакою), варто повернутися до аналізованого явища в оптимальній його формі – рядок-паліндром. Паліндром може бути не лише більшим за один рядок (паліндромон), а й меншим (фігура в тексті). Коли він менший, то симетрія звучання, на наш погляд, таки акцентується. Окрім того, обернені співзвуччя літературознавцями інколи таки розуміються як обернена рима, навіть визнаються вишуканою, хоча й не точною. Н. Костенко, наприклад, зазначає, що “рими у П. Филиповича переважно точні, звучні. Але зустрічаються й асонанси, серед них такий рідкісний, дзеркально-зворотний, як шатро-чорт (“тро-орт”)” [1, с. 28]. Таку риму, на наш погляд, можна називати анаграматичною або ж паліндромною.

Треба також зазначити, що кажучи “оптимальний”, розуміємо певну відносність, адже вибір (рядок чи весь текст) залежить від авторів, М. Мірошніченко говорить навіть про географічний розподіл таких вподобань, – “паліндром як жанр розгалузився на два різновиди: текст з автономною буквосиметрією щорядка та буквосиметричний однорядок-текст. Цікаво, що поети-паліндромісти Києва свої творчі симпатії і любов віддають здебільшого першому різновиду, а львів'яни – другому” [7, с. 412]. І. Лучук часто хоча й не категорично говорить про вишуканість саме паліндромона порівняно з паліндромом [3, 4, 5]. Не будемо заперечувати, що вони, можливо, потребують більшої вправності. Але вважаємо, що звукова симетричність паліндромона ускладнена, а візуальна певним чином прихована. Для симетрії його необхідно розвернути в рядок, який часто може бути довшим за середню ширину аркуша книги. Але ж для того, щоб бути паліндромом, а не паліндромом, він якраз і має бути записаним більш як в один рядок. Тобто симетричність паліндромона втілюється лише в акті прочитання. І, хоч як це може видатися дивним, – візуальна симетричність умовна. Оскільки візуальність тут виступає як візуальність сучасної культури загалом, як візуальність кожного тексту.

У паліндромах-рядках (а з них може складатися теж довший текст) навпаки, чи точніше, окрім цього ще існує й додаткова візуальність. Вона в них орнаментальна, легко сприймається навіть не носіями мови. Окрім того, в коротких (нехай і відносно коротких) рядках звукова симетрія теж легко сприймається.

Отже, незважаючи на всі застереження, маємо легко відчитувану (відслуховану) звукову симетрію посилену безпосередньою симетрією візуальною. М. Мірошніченко зазначав, що “друга половина дзеркально-симетричного рядка повертає нас до першої, змушує пригадувати звуко-буквенну ходу її і зачудовуватись, просто чаруватись, що та хода успак дає несподівану змістово-образну картину, яка собою може або продовжити, або доповнити явлену на початку” [7, с. 407].

Відповідно, вважаємо, що й про риму говорити цілком виправдано. Інша справа, щоб максимально коректно використовувати літературознавчі поняття, варто таке римування називати внутрішнім, можливо, відцентровим, адже найкраще сприйнятими будуть співзвуччя, розташовані близько до центру рядка, і постійно послаблювати-

муться до його кінців. А в такому випадку всі паліндроми будуть ніби леонинськими віршами. Леонинські вірші, до речі, в епоху бароко авторами теоретичних поетик розглядалися серед жанрів курйозної поезії. Через постійну оберненість, недотримання наголошеності / ненаголошеності тощо рима не точна, але, як мінімум, надзвичайно оригінальна. М. Мірошніченко вбачав у такому співзвуччі лише подібність, наближеність до римування, – “кожний паліндромний рядок виокремлюється не тільки симетрією, не тільки звукописом, що має всі ознаки внутрішньої консонансної рими, – тобто не тільки своєю суто мистецькою вагомністю, а ще й певною магічною аурую” [7, с. 410]. Але, на нашу думку, варто також зважати, що умовність паліндромного римування пов’язана з існуванням паліндрома в межах метричної і силабо-тонічної систем віршування, тоді як насправді жанр цей автономний (хоча може й підкорятися правилам згаданих систем, що підтверджують паліндроми-сонети, тріолети, газелі тощо з доробку І. Лучука, А. Мойсієнка, М. Мірошніченка). В українській мові паліндроми також близькі структурно до силабічного віршування, одночасно з яким вони й увійшли до української літератури.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Костенко Н. В.* “Врятує вроду і себе людина” / Наталія Костенко // Филипівич П. П. Поезії. – К. : Рад. письменник, 1989. – 196 с.
2. *Лучук І. В.* Велес – се лев : Паліндромони. Гончар Н. М. Не здуру гуру дзен : Паліндромони / Іван Лучук ; Назар Гончар. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2009. – 88+88 с.
3. *Лучук І. В.* Мистецтво паліндромії: від бароко до ар’єргарду / Іван Лучук // Лучук І. Мистецтво поетичне в дискурсі української лірики та письменницької критики / Сектор поезізнавства Ін-ту І. Франка НАНУ; Ін-т літератури ім. Т. Г. Шевченка НАНУ. – Львів ; Київ, 2012. – С. 264–298.
4. *Лучук І. В.* Мистецтво української паліндромії / Іван Лучук // У сузір’ї Рака: Антологія української паліндромії / Упоряд. М. Мірошніченка, І. Лучука. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – С. 5–28.
5. *Лучук І. В.* Паліндромія в мистецтві поетичному Миколи Мірошніченка / Іван Лучук // Бахмутський шлях. – 2010. – № 1/2 (56/57). – С. 165–170.
6. *Миненко Ю. В.* “Зри сія знаменіє княжате славного”. Геральдична поезія в українському бароко / Юрій Миненко. – Острог : В-во Нац. ун-ту “Острозька академія”, 2013. – 160 с.
7. *Мірошніченко М. М.* Побачити луну навиворіт / Микола Мірошніченко // У сузір’ї Рака: Антологія української паліндромії / Упоряд. М. Мірошніченка, І. Лучука. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. – С. 401–416.
8. *Мойсієнка А. К.* Раковий вірш як органічна з’ява, а не штучне конструювання / Анатолій Мойсієнка // Мойсієнка А. К. Традиції модерну і модерн традицій. – Ужгород : ВАТ “Па-тент”, 2001. – С. 11–18.
9. *Сорока М. І.* Зорова поезія в українській літературі кінця ХНІ–ХVІІІ ст. / Микола Сорока. – К. : Голов. спеціаліз. ред. літ. мовами нац. меншин України, 1997. – 208 с.
10. *Ткаченко О. П.* Курйозна поезія в українській бароковій літературі : Автореф. дис. ... канд. філол. наук. : 10.01.01 / Олена Ткаченко ; Київ. ун-т ім. Т. Шевченка. – К., 1999. – 20 с.

Стаття надійшла до редколегії 22.10.2013
Прийнята до друку 13.01.2014

ЭВФОНИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ УКРАИНСКОГО ПАЛИНДРОМА

Валерий Бедрик

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
бульвар Тараса Шевченка, 14, Київ, 01030, Україна;
e-mail: teorialit@ukr.net*

Жанр палиндрома передбачує наявність своєобразної звукової організації тексту, хоча теоретики літератури увагу приділяють переважно зрительній симетрії. Така симетрія сприяє виникненню особливих перевернутих рифм в межах однієї строки незалежно від рифмування між строками. Досліджені раніше всі евфонічні особливості палиндрома, пов'язані з рифмою.

Ключевые слова: палиндром, палиндромон, рифма, евфония.

EUPHONIC FEATURES OF THE UKRAINIAN PALINDROME

Valerii Bedryk

*Kyiv National Taras Shevchenko University,
14 Taras Shevchenko Blvd., Kyiv, 01030, Ukraine;
e-mail: teorialit@ukr.net*

The genre of palindrome requires a peculiar phonic structure of a text, but literary theorists emphasize visual symmetry mostly. This symmetry contributes to a special inverse rhyme within a line, regardless of a rhyme between lines. This article is devoted to palindrome's euphonic peculiarities, which are connected with the rhyme. The modern Ukrainian palindromes are used as a material of this study. The genre is analyzed in a general context considering theoretical aspects of the problem.

Keywords: palindrome, palindromon, rhyme, euphony.